

29.03.2021

Asia/21

§ 238

Valtuutettu Mirita Saxbergin toivomusponsi lastenvalvojan toiminnan arviointiperusteista

HEL 2020-013733 T 00 00 03

Päätös

Kaupunginhallitus merkitsi tiedoksi selvityksen kaupunginvaltuuston 9.12.2020 hyväksymän toivomusponnen johdosta tehdyistä toimenpiteistä ja toimittaa selvityksen ponnen ehdottajalle sekä tiedoksi muille valtuutetuille.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Marja-Liisa Rautanen, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36184
marja-liisa.rautanen(a)hel.fi

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote

Ponnen ehdottaja

Otteen liitteet

Esitysteksti

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätösehdotus

Päätös on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Käsitellessään 9.12.2020 valtuutettu Mirita Saxbergin aloitetta lastenvalvojan toiminnan ja palvelun kehittämisestä kaupunginvaltuusto hyväksyi aloitteentekijän ehdottaman toivomusponnen: "Valtuusto edellyttää selvittävän mahdollisuutta asettaa lastenvalvojan toiminnalle arviointiperusteet, joiden avulla palvelun laatua ja saatavuutta voitaisi seurata ja arvioida. "

Sosiaalihuollon lakisääteisiin palvelutehtäviin kuuluvien perheoikeudellisten palvelujen tarkoituksena on turvata lapsen oikeus vanhemmuuteen, elatukseen, huoltoon ja vanhempiensa tapaamiseen. Lapsen edun ensisijaisuus on keskeinen periaate kaikissa lastenvalvojen pal-

Postiosoite

PL 1
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

FI0680001200062637

Alv.nro

FI02012566

veluihin liittyvissä tehtävissä, joita ovat vanhemmuuden selvittämiseen sekä lapsen elatuksesta, huollosta ja tapaamisoikeudesta sopimiseen liittyvät sosiaalipalvelut.

Lastenvalvojalpalveluilla on arviointiperusteet. Palvelut järjestetään Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen laatuksiterien mukaisesti, joita ovat asiakaskeskeisyys, palvelujen saatavuus ja saavutettavuus, oikeudenmukaisuus, valinnanvapaus, asiakasturvallisuus, korkeatasoinen osaaminen ja vaikuttavuus.

Toivomusponnen johdosta on saatu päätöshistoriaan sisältyvä sosiaali- ja terveystoimialan lausunto, jossa on arvioitu toimialan järjestämiä lastenvalvojalpalveluja suhteessa Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen laatuksitereihin.

Hallintosäännön 30 luvun 14 §:n mukaan kaupunginhallituksen on toimitettava ponnien ehdottajalle kirjallinen selvitys toivomusponnen johdosta tehdyistä toimenpiteistä viimeistään vuoden kuluttua ponnien hyväksymisestä. Selvitys on toimitettava erikseen myös muille valtuutetuille.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Marja-Liisa Rautanen, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36184
marja-liisa.rautanen(a)hel.fi

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote
Ponnien ehdottaja

Otteen liitteet
Esitysteksti
Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Tiedoksi

Kaupunginvaltuusto

Päätöshistoria

Sosiaali- ja terveystoimiala 15.3.2021

HEL 2020-013733 T 00 00 03

Postiosoite

PL 1
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

FI0680001200062637

Alv.nro

FI02012566

Lausuntoehdotus

Sosiaali- ja terveystoimi antaa kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon valtuutettu Mirita Saxbergin toivomusponnosta koskien mahdollisuutta asettaa lastenvalvojan toiminnalle arviointiperusteet:

”Toivomusponnossa edellytetään selvitettävän mahdollisuutta asettaa lastenvalvojan toiminnalle arviointiperusteet, joiden avulla palvelun laatua ja saatavuutta voitaisiin seurata ja arvioida.

Perheoikeudelliset palvelut ovat yksi sosiaalihuollon palvelutehtävistä, ja niiden järjestämisestä säädetään sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) ja -asetuksessa (607/1983) sekä sosiaalihuoltolaissa luetelluissa muissa laeissa. Perheoikeudellisten palvelujen tarkoituksena on turvata lapsen oikeus vanhemmuuteen, elatukseen, huoltoon ja vanhempiensa tapaamiseen. Vanhemmuuden selvittämiseen sekä lapsen elatuksesta, huollosta ja tapaamisoikeudesta sopimiseen liittyvät sosiaalipalvelut kuuluvat lastenvalvojen tehtäviin.

Lapsen edun ensisijaisuus on keskeinen periaate kaikissa lastenvalvojen palveluihin liittyvissä tehtävissä. Lapsen etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomioita siihen, miten lasta koskevilla sopimuksilla tai vanhemmuuden selvittämällä voidaan vahvistaa ja edesauttaa:

1. lapsen tasapainoista kehitystä ja hyvinvointia sekä läheisiä ja jatkuvia ihmissuhteita
2. lapsen mahdollisuutta saada osakseen ymmärtämystä ja hellyyttä sekä iän ja kehitystason mukaista valvontaa ja huolenpitoa
3. lapsen mahdollisuutta saada taipumuksiaan ja toivomuksiaan vastaava koulutus
4. lapselle turvallinen kasvuympäristö sekä ruumiillinen ja henkinen koskemattomuus
5. lapsen itsenäistymistä ja kasvamista vastuullisuuteen
6. lapsen mahdollisuutta osallistua ja vaikuttaa omissa asioissaan
7. lapsen kielellisen, kulttuurisen ja uskonnollisen taustan huomioimista.

Sosiaali- ja terveystoimi toteaa, että lastenvalvojalpalvelut järjestetään Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen laatukriteerien mukaisesti, joita ovat asiakaskeskeisyys, palvelujen saatavuus ja saavutettavuus, oikeudenmukaisuus, valinnanvapaus, asiakasturvallisuus, korkeatasoinen osaaminen ja vaikuttavuus.

Postiosoite

PL 1
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

FI0680001200062637

Alv.nro

FI02012566

Lastenvalvojapalvelut suhteessa Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen laatukriteereihin

1. Asiakaskeskeisyys

Vanhemmat ovat lasta koskevissa asioissa sopijaosapuolia. Heidän tulee yhdessä keskustellen miettiä, miten haluavat lapsensa asiat tulevaisuudessa järjestää. Vanhempien tulee yhdessä selvittää ja ottaa huomioon myös lapsen mielipide sekä kertoa lapselle häntä koskevista päätöksistä ja muista lapsen elämään vaikuttavista asioista lapsen ikään ja kehitystasoon nähden sopivalla tavalla. Lastenvalvoja on asiantuntija, joka neuvoo ja opastaa sovittavien asioiden ja järjestelyjen vaihtoehtoista sekä sopimuksen vaikutuksista perheen arkeen ja talouteen. Lastenvalvojan tulee myös varmistua, että vanhemmat ovat selvittäneet lapsensa mielipiteen ja ottaneet sen huomioon. Tarvittaessa lastenvalvoja voi keskustella lapsen kanssa myös itse. Vanhempien kanssa laaditaan viralliset sopimukset niistä lapsen huoltoon, asumiseen ja tapaamisoikeuteen sekä elatukseen liittyvistä asioista, joista vanhemmat ovat samaa mieltä. Perheelle laadittu sopimus on lastenvalvojan vahvistamana tuomioistuimen päätöksen veroinen.

2. Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus

Helsingin lastenvalvojien asiakaspalvelusta vastaavat 15 lastenvalvojaa, sosiaaliohjaaja, lakimies ja johtava sosiaalityöntekijä. Ajanvarauksesta ja asiakirjapalvelusta vastaavat kolme toimistosihteeriä. Lisäksi käytetään tilapäisinä sijaisina ja kesätyöntekijöinä pitkän perehdytyksen saaneita opiskelijoita ja pitkäaikaisia sijaisia. Todellisen kysynnän selvittämiseksi tai resurssien tarpeelle ei ole toistaiseksi ollut luotettavaa menetelmää tai mittaria. Tarve työntekijämäärän kasvattamiseen on olemassa, ja siihen pyritään talousarvion puitteissa.

Vastaanottoaikoihin liittyen vanhemmuusasiat priorisoidaan tärkeimmiksi, koska ne tulee lain mukaan käsitellä kiireellisesti. Aika tulisi antaa viikon tai kahden viikon kuluessa asiakkaan yhteydenotosta, mutta jono on toisinaan ollut neljästä kuuteen viikkoa. Lasta koskevissa sopimusasioissa jonotusaika lastenvalvojan tapaamiseen on ollut kahdesta neljään kuukautta. Elatussopimusten laatimiselle, jatkamiselle tai muuttamiselle on usein akuuttia tarvetta. Tätä varten lastenvalvojat tarjoavat Walk In -palvelua. Tavoitteena on ollut tarjota 30 minuutin pika-aikoja ilman ajanvarausta viikoittain. Koronapandemian vuoksi palvelua on jouduttu säätämään kokoontumisrajoituksista ja pienistä odotustiloista johtuen.

Lastenvalvojat ottivat ensimmäisinä käyttöön sähköisen ajanvarauspalvelun vuodenvaihteessa 2016-2017. Valtakunnallisen järjestelmän kehittäminen Helsingin lastenvalvojapalvelujen tarpeita vastaavaksi on

jäänyt kesken, eikä järjestelmä palvele riittävän hyvin lastenvalvojen asiakkaita. Sähköisestä ajanvaraus-järjestelmästä käy ilmi, että päivittäin noin 5-45 asiakkaan ajanvarausyritys jää kesken, koska vapaita aikoja ei ole ollut. Lastenvalvojen sähköinen ajanvarauspalvelu on osa palveluohjainta (AVPH), jonka sopimus päättyy 3.7.2021. Lastenvalvojilla ei ole vielä korvaavaa järjestelmää nykyisen sähköisen ajanvarauksen tilalle, jos palveluohjaimen käyttö päättyy heinäkuun alussa.

Lastenvalvojapalveluissa otetaan käyttöön tulevan kevään aikana Genesys-puhelinpalvelu sekä ajanvarauksessa että lastenvalvojen neuvontapalveluissa. Vanhemmuusasioissa otetaan käyttöön takaisinsoittopalvelu. Kaikista ajanvaraukseen sekä lastenvalvojen neuvontaan tulevista puheluista saadaan Genesyn avulla tarkat lukumäärät. Genesyn käyttöönoton myötä saadaan tieto lastenvalvojapalvelujen todellisesta palvelutarpeesta. Tiedon avulla resurssien riittävyttä voidaan arvioida tarkemmin.

3. Oikeudenmukaisuus

Yhteisellä lastenvalvojatapaamisella vanhemmille kerrotaan, mistä asioista he vanhempana voivat sopia ja mitä eri vaihtoehdot tarkoittavat käytännössä. Elatussopimusta varten vanhemmilta edellytetään varallisuusselvitystä ja tositteita. Tarkistuksessa käytetään Tulorekisteriä ja etuuksissa Kelan tietoja. Vanhempien kanssa laaditaan laskelma arvioksi elatusavun määrästä.

Lastenvalvojat ovat laatineet ja päivittäneet käyttöönsä oman käsikirjan, johon on koottu kaikki ne periaatteet ja ohjeet, jotka erityisesti lasta koskevissa sopimusasioissa ovat tärkeä hallita ja osata. Käsikirjalla varmistetaan lastenvalvojen työryhmän palvelujen tasalaatuisuus. Lastenvalvojat noudattavat pitkälle samanlaisia linjauksia kuin tuomioistuimet ja yhteistyö muiden kuntien lastenvalvojen kanssa on ollut kiinteää.

4. Valinnanvapaus

Vanhemmat voivat sopia ja järjestää lastensa asiat keskenään. Mikäli vanhemmat tarvitsevat lasten huollosta, asumisesta, tapaamisoikeudesta tai elatuksesta täytäntöönpanokelpoisen sopimuksen, he voivat saada sellaisen vain lastenvalvojilta. Tuomioistuin voi vahvistaa sovinnon tai antaa päätöksen avioeron yhteydessä tai erillisessä riita-asiassa.

5. Asiakasturvallisuus

Tapaamiset kyetään järjestämään asiakkaiden ja työntekijöiden turvallisuudesta huolehtien. Nykyiset toimitilat asettavat haasteita asiakas-

turvallisuuden varmistamiselle. Jotta turvallinen poistuminen rakennuksesta ja alueelta kyetään takaamaan, osa vanhemmista vastaanotetaan tarvittaessa eri aikaan.

Asiakasturvallisuuteen sisältyy paitsi salassa pidettävä asiakkuus myös neuvottelujen yksityisyys. Lastenvalvojapalveluissa tuotetaan vuosittain yli 10 000 virallista asiakirjaa, joiden tietoturallinen käsittely kaikissa prosessien eri vaiheissa sekä niiden arkistointi on varmistettu.

6. Korkeatasoinen osaaminen

Helsingin perheoikeudellisten asioiden yksikkö vastaa merkittävästä osasta vastuualueensa palveluista ja osaamisesta Suomessa. Yksikkö on ollut mukana kaikkien omaan vastuualueeseen liittyvien lakien uudistamisessa. Samoin yksikkö on ollut mukana lakimuutosten perusteella järjestettävien palveluiden uudelleen organisoinnissa. Tällä hetkellä on vireillä isyys- ja äitiyslain yhdistäminen vanhemmuuslaiksi. Perheoikeudellisten asioiden yksikön vahva asema heijastuu myös lastenvalvojapalveluihin.

Lastenvalvojan tehtävään liittyvien erityislakien soveltaminen opitaan käytännön työssä. Helsingin lastenvalvojapalveluissa on vuosittain hoidettu n. 10 % kaikista lasta koskevista sopimuksista Suomessa. Osa sopimuksista sisältää kansainvälisiä liittymiä ja edellyttää siksi erityistä osaamista. Lastenvalvojen työryhmä kehittää omaa osaamistaan jatkuvasti vastatakseen sopimusten huomattavaan määrään ja tapausten monimuotoisuuteen. Kehittämisen tuloksena on syntynyt jatkuvasti päivittyvä Lastenvalvojen käsikirja, joka toimii esimerkiksi perehdytyksen tukena uusille työntekijöille.

Lastenvalvojat hoitavat kirjallisessa menettelyssä noin 2000 ennakkollista isyyden tai äitiyden tunnustamista vahvistettavaksi Digi- ja väestötietovirastoon. Sen lisäksi lastenvalvojat hoitavat noin 600 vastasyntyneen lapsen isyyden selvittämistä vuosittain vastaanotolla. Muiden kuin vastasyntyneiden tai jo aikuisten lasten isyysasioita on selvittelyssä vuosittain 50-100. Vanhemmuuden vahvistamiseen liittyvät tehtävät edellyttävät huolellisuutta ja tarkkuutta sekä monimuotoisuutensa vuoksi usein erityisosaamista.

7. Vaikuttavuus

Vanhempien ja lapsen tilanteen perusteella räätälöidyt sopimukset edesauttavat kaikkia osapuolia järjestämään ja jatkamaan arkea eron jälkeen. Parhaimmillaan lapsen huoltoa ja elatusta koskevat sopimukset selkeyttävät vanhempien työnjakoa, vahvistavat lapsen ja vanhemman suhdetta ja tasapainottavat vastuuta lapsen elatuksesta. Tilanteen muuttuessa vanhemmat voivat myös helposti muuttaa voimas-

sa olevia sopimuksia lastenvalvojan vastaanotolla ja järjestää tilanteensa uudelleen.

Terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointi

Lastenvalvojan palvelun laadun ja saatavuuden seuranta sekä arviointi vaikuttavat palvelun tasapuoliseen saatavuuteen sekä laatuun. Tästä hyötyvät lastenvalvojien asiakasperheet. Riittäväillä ja laadukkailla palveluilla on vaikuttavuutta myös perheiden muiden palvelujen tarpeeseen. Kriisiytyessään perheiden erotilanteet kuormittavat myös sosiaali- ja terveystoimen muita palveluja.”

Lisätiedot

Viivi Väänänen, toiminnansuunnittelija, puhelin: 310 42303
viivi.vaananen(a)hel.fi

Katja Niemelä, perheoikeudellisten asioiden päällikkö, puhelin: 310 43420
katja.niemela(a)hel.fi